

लघु पाटबंधारे तलाव , कोल्हापूरी पध्दतीच्या बंधा-यातील आणि वळवणीच्या बंधा-यातील बाणी वापरामधून बाणी वापर संस्थेने शासनतकरोबर करत्याचा करारनामा.

.....सहकारी संस्था ता.....
जि..... व महाराष्ट्र शासन जलसंधारण विभाग यामध्ये लघु पाटबंधारे तलाव / कोल्हापूरी पध्दतीचा बंधाग / वळवणीचा बंधारा बांधकाम किंमत रुपये..... लाभक्षेत्र..... हेक्टर (.....ही गावे) सिंचन व्यवस्थापनासाठी वापरल्या जाणा-या पाण्याबद्दल करावयाचा करारनामा.

माननिय राज्यपाल , महाराष्ट्र राज्य मुंबई यांचे वतीने कार्यकारी अभियंता , लघु पाटबंधारे (स्थानिक स्तर) / जिल्हा परिषद) विभाग व अध्यक्षसहकारी संस्था मर्यादित..... ता..... जि..... नोंदणी क्रमांक) यांच्यामध्ये खालील प्रमाणे करारनामामुक्कामी विभाकरोजी करण्यात येत आहे.

या करारनामानुसार जलसंधारण विभागाच्या / जिल्हा परिषदेच्या वरील लघु पाटबंधारे तलावाचे / कोल्हापूरी पध्दतीच्या बंधा-याचे / वळवणीच्या बंधा-याचे लाभक्षेत्र सिंचन व्यवस्थापनेसाठी करारनाम्याच्या कालावधी पुरते वरील संस्थेस हस्तंतरीत करण्यात येत आहे. (सोबत लाभक्षेत्राचा नकाशा जोडण्यात येत आहे.) तथापि संस्थेच्या व्यवस्थापनेसाठी दिलेली बांधकामे व त्यासाठी संपादित केलेली जमीन तसेच शासकीय खर्चाने केलेल्या वरील क्षेत्रातील सर्व कामाचे मालकी हक्क शासनाकडे राहिल. वरील उद्दिष्टांसाठी या करारनाम्याच्या दोन्ही पक्षांना खालील अटी मान्य आहेत. दोन्ही पक्षांच्या संमतीने या अटीमध्ये बदल करता येतील.

(१) करारनाम्याचा उद्देश

संबंधित प्रकल्पातील पाण्याचा योग्य वापर करून पिक उत्पादनामध्ये भरीव वाढ करण्याच्या दृष्टीने सिंचन व्यवस्थापनेमध्ये लाभधारकांचा सहभाग वाढविणे हा या करारनामा करण्यामागील शासनाचा मुख्य उद्देश आहे. संस्थेबाबतचे नियम व त्याचा मुख्य उद्देश खालीलप्रमाणे राहिल.

अ) संबंधित लघु पाटबंधारे तलाव , वळवणीचा बंधारा व कोल्हापूरी पध्दतीच्या बंधा-यावरील एकूण लाभक्षेत्रापैकी कमीत कमी लाभक्षेत्र ५१ टक्के संस्थेच्या अधिकारात असले पाहिजे किंवा एकूण लाभधारकांपैकी ५१ टक्के लाभधारक तरी संस्थेचे सभासद असले पाहिजेत.

आ) शासनाकडून पाणी घेऊन ते सभासद असलेल्या अगर नसलेल्या शेतक-यांना पीक क्षेत्राच्या आकाराच्या प्रमाणात पाणी देणे. पाण्याची काटकसर करून कृषि उत्पादन वाढविणे.

इ) संस्थेच्या कार्यक्षेत्रातील को.प.बंधा-यामध्ये / वळवणीच्या बंधा-यामध्ये पावसाळ्या नंतर १५ ऑक्टोबर नंतर फळ्या टाकणे आणि पावसाळ्यापूर्वी मे महिन्यात फळ्या काढणे. बांधकामाची देखभाल व दुरुस्ती करणे. त्यातील गवत कापणे व गाळ काढणे इत्यादि.

३) जल व्यवस्थापनेतील आधुनिक तंत्रज्ञान लाभधारकांना देऊन पाण्याची काटकसर करणे. योग्य पिकरचना घेऊन पिकांसाठी पाण्याचा योग्य त-हेने उपयोग करण्याचे ज्ञान पुरविणे.
याखेरीज संस्थेस बरील उद्दिष्टांना बाधा न येता जर काही वेगळी उद्दिष्ट्ये संस्थेच्या उपविधीत ठेवावयाची असतील तर ती ठेवण्यास शासनाची हरकत नाही.

(२) पाण्याचा हक्क

(अ) संबंधित तलावातील / वळवणीचा बंधारा / कोल्हापूर पध्दतीच्या बंधा-यामुळे अडविलेला पाणी साठा संबंधित पाणी वापर समितीस देय ठरेल. तथापि एखाद्या वर्षी जलाशयामध्ये पाणी कमी उपलब्ध झाल्यास त्यास शासन जबाबदार राहणार नाही.

(आ) त्या वर्षाच्या पावसाप्रमाणे साठवणारे सर्व पाणी वापरण्याचा हक्क पाणी वापर संस्थेला राहिल. हे पाणी प्रकल्प नियोजनाप्रमाणे त्या त्या हंगामात म्हणजे रब्बी व उन्हाळी हंगामात वापरण्याचे अपेक्षित आहे.

(इ) एखाद्या सभासदाने संस्थेच्या कार्यक्षेत्रातील जमिनीची विक्री केल्यास त्याचे सभासदत्व आपोआप रद्द होईल व नविन मालक संस्थेचा सभासद होण्यास पात्र ठरेल.

(ई) पावसाळ्याचे शेवटी नदी / नाल्यास पाण्याचा प्रवाह अडविण्याकरीता संस्थेने संबंधित कोल्हापूर पध्दतीच्या बंधा-वात फळ्या टाकाव्या. सिंचन सुरु होण्यापुर्वी १० दिवस अगोदर संस्थेने पाणी पाळी पत्रक प्रसिध्द करावे तसेच प्रत्येक पाळी मध्ये किती व केंद्रा पाणी देणार व ते पाणी सभासदांना कसे वाटणार याचे धोरण सर्व सभासदांना कळवावे.

(उ) संस्थेच्या कार्यक्षेत्रातील सर्व लाभधारकांना संस्थेचा सभासद होण्याचा हक्क राहिल. प्रत्येक सभासदाला प्रत्येक हंगामात पाणी घेण्याचा हक्क राहिल. काही सभासदांनी पाणी घेतले नाही तर ते संस्थेतील इतर सभासदांना वितरीत करण्याचा अधिकार संस्थेस राहिल.

संस्थेच्या सभासदाने ठराविक पीक घेतले पाहीजे असे शासनाचे बंधन नाही. परंतु कोणत्याही परिस्थितीत जमिन पाणथळ होऊ नये म्हणून आवश्यक ते बंधन घालण्याचा अधिकार शासनाकडे राहिल व त्या दृष्टीने संस्थेच्या कार्यक्षेत्रातील जमिनीतील पाण्याची पातळी जमिनीखाली जमिनीपासून ३.०० मिटरपेक्षा जास्त वर येणार नाही. याची काळजी संस्थेने घेतली पाहीजे.

(ए) पाण्याचा फक्त सिंचनासाठी वापर

संस्थेस पाणी पुरवठा हा फक्त सिंचनासाठी करण्यात येईल. प्रस्तावित लाभक्षेत्र मिळत असल्यास क्षेत्र वाढविण्यास शासनाची हरकत राहणार नाही.

(ऐ) योजनेच्या अंदाजपत्रकाची व संकल्पनाची, सत्यप्रत योजना हस्तांतरणाचे वेळी संस्थेस देण्यात येईल.

(३) पाण्याचे दर व आकारणी

संस्था ठरविलेला त्या दरानुसार पाणी पट्टी आकारणी व घसुली लाभधारकांकडून संस्था करेल. या प्रकल्पातील प्रकल्प अहवालानुसारस.घ.मी. पाणी सध्या असूनस.घ.मी. सिंचनासाठी पाणी वापर करण्याची या करारनाम्याद्वारे परवानगी देण्यात येत आहे.

लघु पाटबंधारे तलाव , व को.प. बंधारे , उपसा सिंचन आदि योजनांचे स्वामीत्व शुल्क म्हणून रुपये १०००/- प्रति योजना / प्रतिवर्ष संस्थेने शासनाकडे भरावेत. साठवण तलावाकरिता ही रक्कम रुपये १०,०००/- प्रतिवर्ष / प्रति योजना राहिल. तसेच अगोदरच्या वर्षी जमा झालेल्या पाणीपट्टी पैकी २० टक्के रक्कम स्थानिक शुल्क म्हणून संस्थेने दरवर्षी शासनाकडे भरावेत.

३० जून पर्यंत संस्थेने पाणी पट्टी न भरल्यास बंधा-याच्या पाट्या शासन ताब्यात घेईल. आणि जोपर्यंत संस्था पाणी पट्टी भरणार नाही तोपर्यंत पाट्या संस्थेच्या ताब्यात येणार नाही.

तलावाच्या बाबतीत मुख्य कालव्याच्या दरवाजाचे गेट बंद करण्यात येईल. आणि जोपर्यंत देय पाणी पट्टी शासनास जमा होणार नाही. तोपर्यंत कालव्याचे दरवाजे उघडण्यात येणार नाही.

दरवर्षी बंधारा शाखा अभियंता / उपविभागीय अभियंता आणि संस्थेच्या पदाधिका-यांनी संयुक्तपणे तपासणे आवश्यक राहिल. संस्थेने बंधा-याची योग्य देखभाल केली नाही असे तपासणी करणा-या अभियंत्यांच्या निदर्शनास आल्यावर एक महिन्याची लेखी सुचना संस्थेस देऊन योग्य ती दुरुस्ती करण्यास संस्थेला सांगण्यात येईल. एक महिन्यात संस्थेतर्फे दुरुस्ती करण्यात आली नाही तर करारनामा रद्द करून प्रकल्प शासनाचे ताब्यात घेण्यात येईल.

(४) विद्युत पंप

लाभधारकांनी विद्युत पंप बसवावयाचे असल्यास संस्थेकडून परवानगी व नाहरकत प्रमाणपत्र घेणे बंधन कारक राहिल.

(५) सभासदाचे हक्क

संस्थेच्या कार्यक्षेत्रातील जमिन मालकास संस्थेचा सभासद होता येईल. संबंधित जमिनीच्या ७/१२ उता-यावर अशा शेतक-यांची नावाची नोंद असली पाहिजे. सभासदास त्यांची पाणी मागणी संस्थेकडे घिर्हीत नमुन्यात करावी लागेल व योग्य मुदतीत संस्थेने सभासदाच्या मागणीचा विचार करून त्यांना निर्णय कळविणे आवश्यक आहे. प्रत्येक हंगामामध्ये उपलब्ध पाण्यामधून संस्थेच्या धोरणानुसार पाणी मिळण्याचा हक्क प्रत्येक सभासदाचा राहिल. प्रत्यक्ष पाणी घेत असणा-या शेतक-यांची संख्या किंवा प्रत्यक्ष भिजणारे क्षेत्र ५१ टक्के पेक्षा कमी होणार नाही अशी पिक रचना सभासदांना मान्य करावी लागेल.

(६) पाणीपट्टी वसूली

सभासदांना पाणीपट्टी कोणत्या दराने आकारावी हे संस्थेनेच ठरवावयाचे आहे. संस्थेचे सभासद नसलेल्या शेतक-यांकडून संस्थेच्या सभासदापेक्षा वेगळी पाणीपट्टी वा दर ठरविण्याचा संस्थेस हक्क राहिल व त्याप्रमाणे अशा बिगर सभासदांकडून पाणी पट्टी वसूल करण्याचा संस्थेस हक्क राहिल.

(७) देखभाल व दुरुस्ती

(अ) देखभालीमध्ये खालील बाबींचा अंतर्भाव असेल.

- १) गाळ काढून बंधारा / तलाव / कालवा व्यवस्थीत ठेवणे.
- २) बांधकामे सुव्यवस्थीत ठेवणे.
- ३) बंधा-यात पावसाळ्यानंतर (१५ ऑक्टोबर नंतर) फळ्या टाकून पाणी साठ करणे.
- ४) बंधा-यात लागलेल्या फळ्या सुव्यस्थित ठेवणे.
- ५) हंगाम संपल्यानंतर पावसाळ्यापूर्वी (३० जूनपूर्वी) फळ्या काढून सुस्थितीत ठेवणे.

(आ) लाभार्थींना पाणी पंपाद्वारे घेण्याकरीता कार्यक्रम ठरविणे व त्यावर नियंत्रण व सुसुत्रिकरण ठेवणे.

संस्थेच्या कार्यक्षेत्रातील वितरिकांची / लघु वितरिकांची व त्यावरील बांधकामाची देखभाल व दुरुस्ती करण्याची जबाबदारी संस्थेची राहिल.

(८) लाभक्षेत्रातील विहीरीवरील सिंचन व्यवस्थापन

बंधा-यामुळे लाभक्षेत्रातील विहीरींना पाणी वाढल्यामुळे विहीरीपासून होणारे , अतिरिक्त सिंचन बंधा-यामुळे होत आहे. असे मानल्यात येऊन या अतिरिक्त क्षेत्रावर पाणीपट्टी आकारणी करण्याचा अधिकार संस्थेस राहिल.

(९) शासकीय अधिका-यांचे अधिकार

संस्थेस केल्या जात असलेल्या पाणी पुरवठ्याची व संस्थेच्या कार्यक्षेत्राची व करारनाम्याची अंमलबजावणी व्यवस्थीत हाते की नाही हे तपासण्यासाठी केव्हाही पाहणी करण्याचे अधिकार संबंधित प्रकल्प अधिका-याना आहेत.

संस्थेच्या कामकाजाची दत्पर तपासणी संबंधित अधिका-यामार्फत वर्षातून वेळोवेळी केली जाईल. अशी तपासणी अडबालाची पूर्ती करण्याची जबाबदारी संस्थेची असेल. संस्था व अधिकारी यांच्यात काही प्रश्न मतभेद निर्माण झाल्यास अंतिम निर्णय शासनाचा राहिल.

(१०) करारनाम्याची मुदत व मानद सभासद

करारनाम्याची मुदतवर्षाची राहिल. व त्यानुसार , करारनामा पुढे चालू ठेवावयाची की नाही हे दोन्ही पक्षांच्या सहमतीने ठरविण्यात येईल.

संस्थेच्या कार्यकारी समितीवर शासनाचा एक प्रतिनिधी पदसिध्द मानद सभासद म्हणून
असेल.

हा करारनामा दिनांक ला केला आहे.

कार्यकारी अभियंता,
सधु पाटबंधारे () विभाग

अध्यक्ष,

मु.

ता.

जि.

सहकारी पाणी वापर संस्था " नोंदणीसाठी मार्गदर्शक सूचना "

- १) पाणी वाटपासाठी संस्थेच्या आदर्श उपविधीत, संस्थेचे कार्यक्षेत्र, सभासदत्व, पाणीपट्टी, भ्रमण्याची पध्दत, बंधा-याची मालकी, इत्यादी मुद्दे समाविष्ट करून संस्थेने नोंदणी करावी.
- २) सहकारी पाणी वापर संस्थेचे कार्यक्षेत्र हे कमीत कमी एका योजनेचे लाभक्षेत्र असावे. एकाच संस्थेकडे जवळपासच्या आणि गाव शिथेतील एक पेक्षा जास्त योजनाही व्यवस्थापनासाठी असू शकतील. प्रस्तावित संस्थेकडे एकच योजना असल्यास लाभधारकांची संख्या ५ पेक्षा कमी नसावी. पंच किंवा त्यापेक्षा जास्त सभासदांना नोंदणीस परवानगी नसावी.
- ३) प्रस्तावित संस्थेच्या लाभक्षेत्रातील किमान ५१ टक्के क्षेत्राचे लाभधारक किंवा एकूण लाभधारकांपैकी ५१ टक्के लाभधारक नोंदणी अर्जांच्या घेव्ही संस्थेचे सभासद असले पाहिजे. या विषयी संबंधीत कार्यकारी अभियंतानी प्रमाणित करणे आवश्यक राहिल. तसेच या क्षेत्रात एकाच खातेदाराची जमिन जरी दल ठिकाणी असली तरी गणना ५१ टक्के ठरवितांना एकदाच करावी.
- ४) नियंत्रीत संस्था आर्थिक दृष्ट्या सक्षम होईल या संबंधीचे टिपण संस्थेच्या प्रवर्तकाकडून घ्यावे.

- ५) नोंदणीच्या वेळी सभासदांच्या सात बाराच्या खाते उता-याच्या स्वतंत्र उता-याच्या तलाठ्याच्या प्रमाणित प्रती असतात. त्यावरून सभासदांच्या जमिनीच्या वहीबाटवारी संबंधी यादी उपविभागीय अभियंत्याने दिली तरी ती ग्राह्य धरावी.
- ६) संस्था नोंदणीच्या वेळी जी कागदपत्रे सादर करावयाची आहे त्यांची यादी खालील प्रमाणे आहे.

सहकारी पाणी सापर संस्थेच्या नोंदणीकरिता लागणारे-या कागदपत्राची यादी

- १) सहाय्यक निबंधक, सहकारी संस्था यांना पाठविणा-या पत्राचा नमुना .
- २) संस्थेची नोंदणी करण्यासाठी करावयाचा अर्जाचा नमुना (नमुना अ)
- ३) लाभधारक सभासदांची यादी व त्यांच्या सर्वे नं. / पट नं. मधील एकूण क्षेत्राची माहिती कार्यालयाच्या दप्तर नोंदीप्रमाणे असल्याच उपविभागीय अधिकारी , पाटबंधारे उपविभाग यांचा दाखला.
- ४) चलन भरल्याची प्रत.
- ५) जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेच्या निर्देशित शाखेत संस्थेच्या नावाचा शिल्लक रकमेचा दाखला.
- ६) संस्थेकडे एकूण जमा झालेली रक्कम , झालेला खर्च , बँकेत जमा झालेली रक्कम याबाबत मुख्य प्रवर्तकाचा दाखला
- ७) संस्थेच्या कार्यक्षेत्राचा नकाशा.
- ८) संस्थेस पाणी पुरवठा करण्यासंबंधीचा कार्यकारी अभियंता यांचा दाखला.
- ९) संस्था तांत्रिक दृष्ट्या सक्षम होईल या संबंधीचा कार्यकारी अभियंता यांचा दाखला.
- १०) आर्थिक सक्षमतेबाबत संस्थेचे टिपण.
- ११) उपविधीच्या वार प्रती.
- १२) संस्थेचे प्रवर्तक वेगवेगळ्या कुटुंबातील असल्याचा मुख्य प्रवर्तक यांचा दाखला.

(टिप :- वरीलपैकी फक्त उपविधीच्या ४ प्रती व अन्य कागदपत्रांच्या दोन प्रती जोडणे आवश्यक आहे.)